

หลักสูตรสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา

หลักสูตรคืออะไร

คำว่า หลักสูตร (Curriculum) มีความหมายตามความเชื่อทางการศึกษา และ ความเข้าใจกันหลายอย่าง เช่น

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good) ให้คำจำกัดความว่าหลักสูตรในพจนานุกรม การศึกษาไว้ ๓ ประการ คือ*

๑. a systematic group of courses of sequences of subjects required for example, social studies curriculum, physical education curriculum;

หลักสูตรคือ กลุ่มวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้จบชั้น ตามความต้องการในหมวดวิชาสำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย หลักสูตรภาษาต่างประเทศ หลักสูตรภาษาไทย และหลักสูตรศิลปะศึกษา เป็นต้น

๒. a general overall plan of the content or specific materials of instruction that the school should offer the student by way of qualifying him for graduation or certification or for entrance into a professional or a vocational field;

หลักสูตรคือ เค้าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอนตามกำหนดที่สถานศึกษาต้องการให้นักศึกษารู้อีก่อนที่จะจบชั้นหรือก่อนที่จะให้สำเร็จการศึกษาได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถไปประกอบอาชีพได้

* Carter V. Good, Dictionary of Education p. 157.

๓. a group of courses and planned experiences which a student has under the guidance of the school or college;

หลักสูตรคือ กลุ่มวิชา และประสบการณ์ที่สถานศึกษาวางแผนไว้ให้นักศึกษาได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียน หรือสถาบันศึกษา

ดร.ธำรง บัวศรี ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึงประสบการณ์ทุก ๆ อย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน

ดร.เอกรวิทย์ ณ ถลาง ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรหมายถึงประมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียนเนื้อหาวิชา ทัศนคติ แบบพฤติกรรม กิจกรรม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็ เป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก

ดร.สมิทร คุณากร กล่าวว่า หากจะเปรียบเทียบความมุ่งหมายทางการศึกษาในระดับชาติ เป็นอุดมคติ อุดมการณ์ความใฝ่ฝันของบุคคลแล้ว หลักสูตรก็เปรียบได้กับโครงการของการปฏิบัติ เพื่อให้อุดมคตินั้นบรรลุถึงผลสำเร็จ หากจะ เปรียบความมุ่งหมายทางการศึกษา เป็นผลที่มุ่งหวังแล้ว หลักสูตรก็เปรียบได้กับมรรควิธีที่จะนำความมุ่งหมายดังกล่าวไปสู่ผลสำเร็จ

จากความหมายที่กล่าวข้างต้น ลองมาพิจารณา เปรียบเทียบกับหลักสูตรตามแผนการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ ดูว่าสอดคล้องกับที่ท่านผู้ทั้งหลายให้ความหมายเพียงไร

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช ๒๕๒๑

หลักการ

๑. เป็นหลักสูตรที่ให้การศึกษาทั่วไป อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพตามความสามารถและความสนใจ และเป็นหลักสูตรที่โรงเรียนสามารถจัดโครงการเรียนให้จบในตัวเองได้ หรือเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อ
๒. เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพและเปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะตน โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล
๓. เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการของท้องถิ่นทางด้านอาชีพ การจัดสอนวิชาอาชีพ จึงจำเป็นจะต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
๔. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยากรและสถานประกอบการต่าง ๆ ได้

จุดหมาย

๑. เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
๒. เพื่อให้มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ทักษะ รู้จักคิดและวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๓. เพื่อให้มีบรรณณะที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีระเบียบวินัยในการทำงานทั้งในส่วนตนและหมู่คณะ มานะ พากเพียร อดทน ประหยัด และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

๔. เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง เคารพต่อกฎหมาย และกติกายของสังคม รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ตลอดจนเสริมสร้างความเสมอภาค และความ เป็นธรรมในสังคม
๕. เพื่อให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคี และเสียสละ เพื่อส่วนรวม รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี อย่างมีหลักการและเหตุผล
๖. เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานเพียงพอแก่การนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต ทั้งส่วนตัวและครอบครัว รวมทั้งการฝึกงานและการศึกษาเพิ่มเติม
๗. เพื่อให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ และให้รู้จักส่งเสริมการสาธารณสุข ของชุมชน
๘. เพื่อให้รักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน ให้รู้จักบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อ สร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย
๙. เพื่อปลูกฝังให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้มีความรู้และเชื่อมโยงในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ร่วมกันธำรงรักษาความปลอดภัยและความมั่นคง ของประเทศชาติ
๑๐. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีของมนุษยชาติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

โครงสร้าง

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ต่อปี					
	ม.๑		ม.๒		ม.๓	
	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)
๑. ภาษา						
ภาษาไทย	๔	-	๔	๒	๔	๔
ภาษาต่างประเทศ	-	๖	-	๖	-	๔
๒. วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์						
วิทยาศาสตร์	๔	-	๔	-	๔	-
คณิตศาสตร์	๔	-	๔	-	-	๖
๓. สังคมศึกษา	๔	-	๔	-	๔	๔
๔. พัฒนาบุคคลิกภาพ						
พละนาฏย	๓	๒	๓	๒	๓	๔
ศิลปศึกษา	๒	๒	๒	๔	-	๖
กิจกรรมต่าง ๆ	๑	-	๑	-	๑	-
๕. การงานและอาชีพ						
การงาน	๔	-	๔	-	๔	-
อาชีพ	-	๖	-	๖	-	๑๒
รวม	๒๗	๖	๒๗	๖	๒๑	๑๒
	└───┘ ๓๓		└───┘ ๓๓		└───┘ ๓๓	

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช ๒๕๒๑

๑. เวลาเรียน

ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น ๒ ภาค ภาคเรียนละ ๒๐ สัปดาห์ โรงเรียนจะต้องเปิดเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า ๔ วัน วันละ ๗ คาบ คาบละ ๔๐ นาที รวมอย่างน้อย ๓๔ คาบ โดยจัดให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๓๓ คาบ ส่วนอีก ๒ คาบ ให้ใช้ในการแนะแนว จัดกิจกรรม สอนซ่อมเสริมหรือให้นักเรียนเรียนซ้ำรายวิชาที่ไม่ผ่าน และให้มีการสรุปผลการเรียนและ/หรือทดสอบประจำภาคในสัปดาห์สุดท้ายของภาคเรียน และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร

๒. หน่วยการเรียน

รายวิชาที่ได้จัดไว้ในหลักสูตรนี้ ส่วนใหญ่เป็นวิชาที่ให้ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนการนำความรู้นั้น ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน รายวิชาต่าง ๆ มีกำหนดคาบเวลาเรียนต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียนแตกต่างกันออกไป หลักสูตรจึงได้กำหนดหน่วยการเรียนของรายวิชาต่าง ๆ ไว้ดังนี้

วิชาใดที่นักเรียนเรียน ๔ คาบต่อสัปดาห์ในหนึ่งภาคเรียน ให้มีค่าเป็นสอง (๒) หน่วยการเรียน วิชาใดที่นักเรียนเรียนจำนวนคาบมากกว่าหรือน้อยกว่า ๔ คาบต่อสัปดาห์ในหนึ่งภาคเรียน ก็ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนมากหรือน้อยตามสัดส่วนกันไป

สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน ๔ สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของวิชาที่เปิดสอนในภาคฤดูร้อนนี้ จะตั้งเป็น ๔ เท่าของภาคปกติ

๓. วิชาบังคับและวิชาเลือก

ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรรวม ๗๔ หน่วยการเรียน และเรียนวิชาเลือกอย่างน้อย ๒๔ หน่วยการเรียน

สำหรับภาษาต่างประเทศในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ นักเรียน

จะเลือกเรียนภาษาต่างประเทศได้ภาษาเดียว ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ นักเรียนอาจเลือกเรียนภาษาต่างประเทศได้ ๒ ภาษา นอกจากนี้ให้เป็นไปตามโครงสร้างของหลักสูตร

๕. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑

๕. เกณฑ์การจบหลักสูตร

ผู้เรียนจะต้องได้หน่วยการเรียนไม่ต่ำกว่า ๔๐ หน่วยการเรียน โดยเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกตามโครงสร้างของหลักสูตร และจะต้องผ่านวิชาบังคับภาษาไทยและสังคมศึกษาจึงจะจบหลักสูตร

๖. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการสั่งยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาและเนื้อหาสาระรายวิชาต่าง ๆ

๗. กิจกรรมต่าง ๆ

โรงเรียนต้องจัดให้มีกิจกรรมในเวลาเรียน ๑ คาบต่อสัปดาห์ กิจกรรมดังกล่าวจะต้องจัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพและอุปนิสัยของนักเรียน คัดหน่วยการเรียนและระดับคะแนนให้ เช่นเดียวกับวิชาบังคับอื่น ๆ ส่วนกิจกรรมพิเศษนอกเวลาเรียนจัดได้ตามระเบียบการจัดกิจกรรมของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช ๒๕๒๐

๘. การจัดรายวิชากลุ่ม کارงานและอาชีพ

การจัดรายวิชาของหลักสูตรกลุ่มวิชา کارงานและอาชีพที่นอกเหนือจากที่มีอยู่ในหลักสูตรนี้ให้โรงเรียนเป็นผู้จัดทำตามความเหมาะสม และความต้องการของท้องถิ่นได้โดยอนุมัติของกระทรวงศึกษาธิการ .

๔. การอบรมนักเรียน

ในตอนเช้า เมื่อทำพิธีเคารพธงชาติแล้ว ให้มีการอบรมนักเรียนให้ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนระเบียบวินัยของนักเรียนเป็นประจำทุกวัน

โรงเรียนต้องจัดให้มีการประชุมอบรม สวดมนต์ไหว้พระ ตามโอกาสอันสมควรและเหมาะสมแก่ท้องถิ่น อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งชั่วโมง

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

พุทธศักราช ๒๕๒๔

หลักการ

๑. เป็นหลักสูตรหลังหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งให้การศึกษาทั่วไปและพื้นฐานวิชาชีพอย่างกว้าง ๆ มาแล้ว สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นการเลือกกลุ่มวิชาตามความถนัด ความสามารถและความสนใจ เพื่อผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป
๒. เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกผู้เรียนให้มีประสบการณ์ เพื่อให้เกิดความรู้ความชำนาญที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริง หรือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม หรือเป็นพื้นฐานสำหรับศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น
๓. เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนใฝ่ใจแสวงหาความรู้ความจริง เพื่อให้เกิดความงอกงามทางสติปัญญา ความสำนึกและความซาบซึ้งในคุณค่าของธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรม และงานสร้างสรรค์ของมนุษย์
๔. เป็นหลักสูตรที่มุ่งปลูกฝังคุณธรรมและความกล้าทางจริยธรรม ทั้งนี้ให้เน้นการประพฤติปฏิบัติ เป็นสำคัญ
๕. เป็นหลักสูตรที่มุ่ง เน้นการผสมผสานความรู้กับการปฏิบัติให้สอดคล้องกับภาวะ เศรษฐกิจ สังคมและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
๖. เป็นหลักสูตรที่มุ่ง เน้นการเลือก ฟื้นฟูวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
๗. เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนให้ผู้เรียนร่วมมือกันใช้ความรู้ ความสามารถ เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาสังคม
๘. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่ง

วิทยาการสถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระ

จุดหมาย

๑. เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริตและยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศชาติ
๒. เพื่อให้รู้จักวิธีการเรียนรู้ คิด เป็น ทำ เป็น รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ รักการทำงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ มีความขยันหมั่นเพียร อดทน และรู้จักประหยัด
๓. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะในวิชาอาชีพเพียงพอแก่การดำเนินชีวิต มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ รู้ช่องทางในการประกอบสัมมาชีพที่เหมาะสมกับตน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ
๔. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรม ธรรมชาติ รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
๕. เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพของตนในทางสร้างสรรค์บนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรม และศาสนา
๖. เพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติและปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
๗. เพื่อให้เข้าใจพื้นฐานและปัญหาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และของโลกปัจจุบัน มีความสำนึกในการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ รู้จักแก้ปัญหา และข้อขัดแย้งด้วยวิธีการแห่งปัญญาและสันติวิธี

โครงสร้าง

๑. วิชาบังคับ มี ๒ ส่วน

๑.๑ วิชาสามัญ จำนวน ๒๔ หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

ภาษาไทย	๖ หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	๖ หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	๖ หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	๖ หน่วยการเรียนรู้

๑.๒ วิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ จำนวน ๑๒ หน่วยการเรียนรู้ โดยเลือกสาขาใดสาขาหนึ่ง ต่อไปนี้

ช่างอุตสาหกรรม	๑๒ หน่วยการเรียนรู้
เกษตรกรรม	๑๒ หน่วยการเรียนรู้
คหกรรม	๑๒ หน่วยการเรียนรู้
พาณิชยกรรม	๑๒ หน่วยการเรียนรู้
ศิลปหัตถกรรม	๑๒ หน่วยการเรียนรู้
ศิลปกรรม	๑๒ หน่วยการเรียนรู้

หมายเหตุ วิชาพื้นฐานวิชาอาชีพสาขาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ยกเว้นสาขาศิลปกรรมเป็นวิชาที่
ตรงกันกับวิชาแกนวิชาชีพของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๒๔

๒. วิชาเลือก

๒.๑ วิชาเลือกตามแผนการเรียนรู้

เลือกจากกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้ให้เป็นไปตามแผนการเรียนรู้

ภาษาไทย	ศิลปกรรม
สังคมศึกษา	ช่างอุตสาหกรรม
พลานามัย	เกษตรกรรม
วิทยาศาสตร์	คหกรรม

คณิตศาสตร์

พหุคูณกรรม

ภาษาต่างประเทศ

ศิลปหัตถกรรม

หมายเหตุ รายวิชาในกลุ่มวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม พหุคูณกรรม และศิลปหัตถกรรม ให้เลือกจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๒๔ และหลักสูตรอื่น ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติ

๒.๒ วิชาเลือกเสรี

เป็นวิชาที่นักเรียนอาจเลือกเพิ่มเติมเพื่อเสริมวิชาเลือกตามแผนการเรียน หรือเพื่อสนองความสนใจพิเศษ โดยเลือกจากกลุ่มวิชาที่ระบุไว้ใน ๒.๑

๓. การประสานสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายกับหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

๓.๑ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีสาระสำคัญ และรายวิชาสอดคล้องกันในวิชาบังคับ ตามข้อ ๑.๑ และ ๑.๒

๓.๒ ผู้เรียนสามารถโอนผลการเรียนระหว่างหลักสูตรทั้ง ๒ ได้ ทั้งในส่วนที่เป็นวิชาบังคับ และวิชาเลือก

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

พุทธศักราช ๒๕๒๔

๑. เวลาเรียน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายใช้เวลาเรียนโดยปกติประมาณ ๓ ปี หรือ ๖ ภาคเรียน

๒. จำนวนวันเรียน

ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า ๒๐๐ วัน หรือ ๔๐ สัปดาห์ ภาคเรียนละ ๒๐ สัปดาห์ และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควรโดยให้มีเวลาเรียน ๔ สัปดาห์

๓. การจัดคาบเวลาเรียน

ในสัปดาห์หนึ่งให้โรงเรียนจัดคาบเวลาเรียนวันละ ๗ - ๘ คาบ คาบละ ๔๐ นาที สัปดาห์ละ ๓๕ - ๔๐ คาบ ในคาบเวลาดังกล่าว ควรเป็นเวลาให้เรียน ๒๕ - ๓๕ คาบ เวลาที่เหลือให้โรงเรียนจัดกิจกรรม แนะนำ สอนซ่อมเสริมหรือให้นักเรียนเรียนวิชาที่ไม่ผ่านไม่น้อยกว่า ๓ คาบ นอกจากนี้ต้องให้นักเรียนได้มีเวลาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอีกด้วย

๔. หน่วยการเรียน

รายวิชาที่ใช้เวลาเรียน ๒ คาบต่อสัปดาห์ต่อหนึ่งภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียน ๑ หน่วยการเรียน วิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า ๒ คาบต่อสัปดาห์ต่อหนึ่งภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียนมากขึ้นหรือน้อยลง เป็นสัดส่วนกันไป

สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน ๔ สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น ๕ เท่าของเวลาที่กำหนดสำหรับภาคปกติ

๕. วิชาบังคับและวิชาเลือก

ให้นักเรียน เรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร

การเปิดสอนรายวิชาที่เลือกจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๒๔ หรือหลักสูตรวิชาชีพอื่นใด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

สำหรับภาษาต่างประเทศนั้นนักเรียนจะเลือกเรียนได้ ๒ ภาษา

๖. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้ เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔

๗. เกณฑ์การจบหลักสูตร

- ๗.๑ ต้องเรียนให้ครบตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้
- ๗.๒ ต้องได้หน่วยการเรียนของวิชาบังคับทั้งหมด
- ๗.๓ ต้องได้หน่วยการเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า ๙๕ หน่วยการเรียน
- ๗.๔ ต้องเข้าร่วมกิจกรรม ๑ คาบต่อสัปดาห์ ตลอด ๓ ปี โดยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมนั้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔๐ ของเวลาที่กำหนดไว้

๘. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการสั่งยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาและเนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔

๙. กิจกรรม

โรงเรียนต้องจัดให้มีกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจ และเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพและ เสริมสร้างอุปนิสัยอันดีงามของนักเรียน อย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ คาบ ทุกภาคเรียน โดยจัดตามคู่มือการจัดกิจกรรม นักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๐ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๒๑

๑๐. การแนะแนว

โรงเรียนต้องจัดให้มีบริการแนะแนวส่วนตัว แนะนำการเรียนและการศึกษาต่อเพื่อ

ช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนสามารถเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑๑. การสอนซ่อมเสริม

โรงเรียนต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อน เพื่อแก้ไขความบกพร่องต่าง ๆ และเพื่อช่วยให้มีพื้นฐานอันมั่นคงในการเรียนรู้

จะเห็นได้ว่าตามหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะกล่าวถึงสิ่งต่อไปนี้

๑. บอกลักษณะของหลักสูตรว่าจัดขึ้นเพื่ออะไร จัดให้แก่ใคร มีจุดหมายปลายทางหรือความต้องการให้ผู้เรียนเป็นอย่างไร

๒. ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาอะไรบ้าง แต่ละวิชาต้องใช้เวลาอย่างไร และจะต้องใช้เวลาเรียนทั้งหมดจนจบหลักสูตรนานเท่าใด

๓. ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือจัดประสบการณ์ด้านใดบ้างให้แก่ผู้เรียน

๔. ระเบียบเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การประเมินผลและเกณฑ์ที่แสดงว่าผู้เรียนได้เรียนจบตามหลักสูตรที่กำหนดแล้ว

จึงน่าจะสรุปความหมายของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตรคือข้อกำหนดสำหรับผู้เรียนและผู้สอนได้ยึดเป็นแนวในการปฏิบัติอย่างมีระเบียบ บอกให้รู้ถึงผลของการศึกษาที่ต้องการ แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนพร้อมทั้งหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่แสดงว่า ผู้เรียนได้บรรลุผลตามความต้องการแล้ว

หลักสูตรแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ

๑. หลักสูตรระดับชาติ หรือหลักสูตรแม่บท ได้แก่ ข้อกำหนด ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายและแนวทางการศึกษา โครงสร้างของเนื้อหาสาระ ซึ่งประกอบด้วยหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา เนื้อหาวิชาเป็นหัวข้อสำคัญ อัตราเวลาเรียน แนวทางการสอน และการประเมินผลการเรียน ซึ่งกำหนดได้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับทุกคนในประเทศจะต้องเรียนรู้เหมือนกัน

๒. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นโครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลาย ที่ท้องถิ่นจัดขึ้นด้วยการนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับขยายให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ของท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ประสบการณ์การเรียนรู้จะสอดคล้องและสัมพันธ์กับท้องถิ่นมาก การเรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต

๓. หลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นโครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลาย ที่ทางโรงเรียนจัดให้กับนักเรียนด้วยการนำหลักสูตรระดับชาติ และหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาปรับใช้ ให้เหมาะสม เพื่อผู้เรียนจะได้พัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุด สังคมจะเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่อยู่ที่หลักสูตรระดับนี้ และบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการหรือไม่คือครู ดังนั้น การให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับหลักสูตรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และควรกระทำอยู่เสมอ

รูปแบบของหลักสูตร

หลักสูตรที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันมี ๗ ประเภท คือ

๑. หลักสูตรรายวิชา (Subject Curriculum)
๒. หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Broad Field Curriculum)
๓. หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and Life Functions Curriculum)
๔. หลักสูตรกิจกรรมหรือประสบการณ์ (Activity or Experience Curriculum)
๕. หลักสูตรแบบวิชาแกน (Core Curriculum)
๖. หลักสูตรแบบเอกัตถภาพ (Individual Curriculum)
๗. หลักสูตรแบบส่วนบุคคล (Personalize Curriculum)

๑. หลักสูตรรายวิชาหรือหลักสูตรเนื้อหาวิชา เป็นหลักสูตรที่ใช้กันมาตั้งแต่ดั้งเดิม จนปัจจุบัน โครงสร้างของหลักสูตรจัดแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็นรายวิชาต่าง ๆ การแบ่งรายวิชา

ถือหลักว่าเพื่อต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือเข้าใจอะไร ก็นำรายการสิ่งนั้นรวบรวมขึ้นมา จำแนก
ดูว่ารายการนั้น ๆ ควรจัดอยู่ในวิชาใด ก็จัดเข้าหมู่ในรายวิชานั้น ๆ เช่น เรื่องแร่ธาตุ บรรยากาศ
พืชพรรณธรรมชาติ ก็จัดเข้าไว้ในวิชาภูมิศาสตร์ เป็นต้น หลักสูตรแบบนี้เน้นการถ่ายทอดเนื้อหา
สาระ และความรู้ของวิชาต่าง ๆ เป็นหลัก วิธีสอนมุ่งการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ในหลักสูตร เช่น
การบรรยาย อภิปราย การถามตอบ การเขียน การพูด การทำรายงาน กิจกรรมที่ผู้เรียน
กระทำ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้วิชาที่กำหนด เน้นการจดจำตามตำราและ
แบบเรียนมากกว่าอย่างอื่น ไม่สนใจกิจกรรมประกอบการปฏิบัติหรือการนำมาใช้ประโยชน์ ไม่ค่อย
คำนึงถึงการแก้ปัญหาและการคิดหาเหตุผลมีเป็นส่วนน้อย

๒. หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Broad Field Curriculum) หรือหลักสูตรสหวิทยาการ
เป็นหลักสูตรที่จัดเนื้อหาสาระที่อยู่ในเครือเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน มาผสมผสานเป็นหมวดวิชาเดียว
กัน เช่น รวมเอาวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ประชากรศึกษา
เศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม เข้าไว้ด้วยกันเป็นหมวดวิชาสังคมศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความ
รู้กว้างกว่าแบบรายวิชา เพราะเชื่อว่าปัญหาของชีวิตจริงนั้นเกี่ยวข้องกับวิชาหลายวิชา การสอน
ยังคงยึดถือวิธีการถ่ายทอดความรู้ เน้นการจดจำ

๓. หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and Life Function Curriculum) เป็นหลักสูตรที่จัดเนื้อหาสาระให้มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของคนในชุมชน หรือ
การดำเนินชีวิตในสังคมเป็นหลัก เช่น การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตในครอบครัว การป้องกัน
ชีวิตและสุขภาพ ประเพณีและวัฒนธรรม ความเชื่อและการยึดมั่นในศาสนา การสันตนาการ การ
ร่วมมือกับชุมชนในฐานะพลเมืองดี ศิลปะ ดนตรี ภาษาและวรรณกรรม เป็นต้น การสอนเน้น
หนักในทางปฏิบัติ เพื่อผู้เรียนจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การจัดกิจกรรม
การเรียนอาจจัดในรูปหน่วย หรืออาจแยกเป็นรายวิชา เป็นต้น

๔. หลักสูตรแบบกิจกรรมหรือประสบการณ์ (Activity or Experience Curriculum) หลักสูตรแบบนี้ได้แนวคิดมาจากจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ซึ่งทำการทดลองที่
โรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย Chicago เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกิจกรรมและประสบการณ์เป็น

หลัก จัดเนื้อหาสาระของการเรียนออกเป็นหน่วย ๆ หรือกิจกรรมย่อย ๆ ให้นักเรียนทำตามความเหมาะสมและความสนใจของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในเรื่องสังคมและความเป็นอยู่ ด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จัดการปรับตัวและการแก้ปัญหาจากประสบการณ์ เช่น จัดหน่วยประสบการณ์ "ชีวิตในบ้าน" "การปรับปรุงชุมชน" เป็นต้น หลักสูตรนี้มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้โดยวิธีแก้ปัญหา ผู้เรียนได้แสดงออกด้วยการลงมือกระทำ (learning by doing) ด้วยตนเอง

๕. หลักสูตรแบบวิชาแกน (Core Curriculum) เป็นหลักสูตรที่จัดเนื้อหาสาระให้ผสมผสานและมีความสัมพันธ์มากกว่าหลักสูตรแบบหมวดวิชาหรือสหสัมพันธ์ หรืออาจยึดบางวิชาเป็นแกนกลางแล้วจัดการสอนให้ผสมผสานความรู้หลาย ๆ วิชาเข้าด้วยกัน ซึ่งเรียกว่าบูรณาการ (Integration) สิ่งที่เรียนจะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์และชีวิตของผู้เรียน หลักสูตรจะประกอบไปด้วยสิ่งที่ทุกคนต้องเรียนส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งให้มีการเลือกตัวอย่างการจัดหลักสูตรแบบแกน เช่น เลือกเอาหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งเป็นแกนกลางและเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียน สมมติตั้งหัวข้อ "สมัยกรุงศรีอยุธยา" นักเรียนจะได้เรียนเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วรรณกรรม สังคม เศรษฐกิจ ศิลปกรรม หรืออาจนำความรู้จากวิชาอื่น ๆ มาประกอบเข้าอีก เป็นต้น

๖. หลักสูตรแบบเอกัตถภาพ (Individual Curriculum) เป็นหลักสูตรที่จัดเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ครูผู้สอนต้องคอยติดตามความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน และจัดกิจกรรมการเรียนให้เหมาะกับผู้นั้น ๆ

๗. หลักสูตรแบบส่วนบุคคล (Personalize Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ครูและนักเรียนวางแผนการเรียนการสอนร่วมกันตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียน เรียกว่าสัญญาการเรียน เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนมากก่อให้เกิดความยุติธรรม เพราะผู้เรียนมีส่วนร่วมวางแผน มีทางเลือกในกิจกรรมการเรียนหลายด้าน ผู้เรียนได้เรียนรู้จริงตามความสามารถ ความสนใจ และตามความต้องการของตนและชุมชน

องค์ประกอบของหลักสูตร (Curriculum Components)

ทาบา (Taba) กล่าวว่า หลักสูตรแบบใดก็ตามควรมีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ

๑. จุดมุ่งหมาย (Objectives) เป็นการกำหนดว่าต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนอย่างไร

ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาและปรัชญาการศึกษาในระดับชาติ จึงจะสนองความต้องการของประเทศ และสนองผู้เรียนอย่างแท้จริง

๒. เนื้อหา (Contents) เป็นการเลือกสรรเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาว่าเนื้อหาใดควรสอนก่อน-หลัง พร้อมกำหนด เวลาสอนของแต่ละวิชา

๓. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Imprementation) หมายถึงการที่ผู้บริหารโรงเรียน และครูที่นำเอาโครงการของหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผลตามหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร หรือหมายถึงการนำหลักสูตรไปใช้สอนนั่นเอง

๔. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการหาคำตอบว่าหลักสูตรได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรมีส่วนใดบกพร่อง หากหลักสูตรไม่สัมฤทธิ์ผลอาจเป็นเพราะจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้สูงไป หรือเนื้อหาไม่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย จะได้นำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป

หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา

ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้จัดกลุ่มวิชาสังคมศึกษาไว้เป็นวิชาบังคับ เรียน ๕ คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค กลุ่มวิชาสังคมศึกษาประกอบด้วยวิชาต่อไปนี้

๑. ภูมิศาสตร์
๒. ประวัติศาสตร์
๓. หน้าที่พลเมือง
๔. ศิลปกรรม
๕. สังคมวิทยา
๖. ประชากรศึกษาและสิ่งแวดล้อม
๗. เศรษฐศาสตร์

วิชาสังคมศึกษา

จุดประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
๒. เพื่อให้มีความรักชาติ มีความสามัคคีในชาติ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ในผลงานอันดีเด่นของคนไทย รู้จักธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและรู้จักรักษาแบบอย่างวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ที่งดงามของชาติ
๓. เพื่อเสริมสร้างให้มีคุณภาพในการดำรงชีวิต ^{วิถีชีวิต} มีคุณธรรมประจำใจ และมีคุณสมบัติต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของสังคมไทย
๔. เพื่อเสริมสร้างให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานในการพัฒนาสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาในด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยอาศัยคุณธรรมและวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญ
๕. เพื่อเสริมสร้างบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในชุมชน ในประเทศ และในประชาคมของโลก
๖. เพื่อให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของตน ตลอดจนเห็นคุณค่า มีความรับผิดชอบ รวมทั้งให้ตระหนักถึงการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

โครงสร้าง

วิชาบังคับ

มัธยมศึกษาปีที่ ๑

๘ ๑๑ ประเทศของเรา

๔ คาบ/สัปดาห์/ภาค

๒.๕ หน่วยการเรียนรู้